

sovint en docs., que solen ser cosa dels cavallers mateixos, sovint templers i anàlegs: ara bé, *pergan* per *bergan* és forma dialectal de l'oberdeutsch i podria venir de cavallers d'origen longobard o bàvaro-ala-mànic, com els que no devien ser rars en aquests ordes; tanmateix podria ser també que darrere la combinació de sorda forta, amb *s* recolzada, hi hagués ensordiment fins en certs parlars francics i baix-alemanys (llavors la preferència que els escriptors donen a la forma amb *-b-* fóra potser causada per influència més gran, en aquests, de formes llatinitzades).

Asberch és freqüent en textos literaris dels Ss. XIII-XV: «los *asberchs*, tots romputs, havien perdudes moltes malles», *Curial II*, 55; sovint en la traducció mallorquina de la *Questa* per Reixac (22.18, etc.) i vegeu *D. Ag.*, *AlcM.* *Ausberch* en Llull. La reducció del grup *lsb* sigui a *sb* o *usb* és ja cosa de fonètica corrent catalana; així mateix en oc. ant. «si que'l bras d'outra en outra trauqua / mais l'*ausbercz* li garí la mauca», *Jaufré*, v. 9076. La procedència germànica igual podria atribuir-se al gòtic que al francic, car tots dos components (i fins el compost, en part) són comuns a totes les branques lingüístiques del germànic; però el fet que el mot romànic sigui estrany al cast. i portuguès (cf. *REW*, 4006) ens fa creure més aviat en un germanisme d'origen francic.

DERIV.: *Asbergot* (*asp-*), veg. supra. *Albergó* 'cota de dona' [1461].

¹ Igual derivat b. ll. *ausbergotum* en Du C. Sens dubte diminutiu: devia ser un asberg més curt o més lleuger.

Asbergina, -gínia, V. *albergínia*

ASBEST, 'espècie d'amiant', pres del ll. *asbestos* id., i aquest del gr. ἀσβεστος 'inextingible, que no es pot apagar', derivat de σβέννυμι 'jo apago'. □ 1.ª doc.: *abaston* i *abaston*, segon quart S. xv, Felip de Malla (*D. Ag.*); *asbesto*, 1868, *SLitCosta*.

DERIV.: *Asbestí*; *asbestinitzar*.

CPT.: *Asbestiforme*.

ASBOLINA, derivat savi del gr. ἀσβόλη 'sutge'. □ 1.ª doc.: 1868, *SLitCosta*.

ALTRES DERIV.: *Asbolita*, *asbolana*.

Asborcer, *asborç*, V. *arboç* *Asbrer*, V. *arbre* *Asc*, V. *ascites* *Ascabusada*, *ascabussejar*, V. *arcabús*

ASCALUNYA, planta semblant a la ceba, del llatí ASCALONIA CEPÀ id., pròpiament 'ceba d'Ascalon', ciutat de Palestina. □ 1.ª doc.: c. 1370.

En un ban barceloní anterior de poc a 1372: «negun revenedor --- no gos comprar --- fora la ciutat, dins los tèmens de aquella ous, ne formatges, ne *scalunyes*, ne sebes ---»; en un ms. *De Re Rustica* (Palladi) que és clarament del mateix segle o del xv: «si vols fer *escalunyes*, pendràs una seba, e talla-li molt bé los rahels --- e cobri-los de terra e axí auràs *escalunyes*» (cites extenses en el *DBal.*, s. v. *esc-*);

«ceba *escalunya*: ascalonia», Busa-Neb., 1507, B 6.5. 14. «Tota persona --- que sia trobada --- alls, cebes o *escalunyes* --- pach de ban ---», en doc. tarragoní de 1752 (D. Recasens, *La Secuita*, 69); «¿vols pollastre amb suc, fricandó amb *escalunyes*, cap i peus de vedella ---?», *MVayreda* (*Carlina*, § 5, p. 79).

OPou, a. 1575: «*ascaluñes*; ascalonia» (*TbPu.*, 48a), *ascalunya* Sanelo (II2r1); *BDC* xvii, 5, 19; tort. *escalunya*, *BDC* iii, 35. Va passar també a l'oc. ant. *escaluenba*, que ja apareix en el Leudari de Mont-real de l'Aude, de 1320 (*Rom.* xxxv, 110), i en el fr. ant. *eschalogne*, avui *échalotte* (d'on s'ha pres el cast. *chalote*, *DCEC* II, 9a). Cf. *calçot*?

ASCARIDE, pres del ll. *ascāris*, -īdis, i aquest del gr. ἀσκαρίς, -ίδος, id. □ 1.ª doc.: 1839, Lab.

DERIV.: *Ascariasi*.

CPT.: *Ascaricida*.

Ascendència, *ascendent*, *ascendir*, *ascens*, *ascensió*, *ascensor*, V. *descendir*

ASCETA, pres del b. ll. *ascēta* id., i aquest del grec ἀσκητής 'professional', 'atleta', derivat d'ἀσκῶ 'm'exercito'. □ 1.ª doc.: 1839, Lab.

DERIV.: *Ascètic* [1803, Belv.; Febrer-Cardona]; *ascètica*. *Ascetisme* [1868, *SLitCosta*]. *Asceteri* [1868, id.]; aquest i algun altre d'aquests mots els recordo de Verdaguier, del gr. ἀσκητήριον, que és el mot que des de més antic s'incorporà al baix llatí (*DCEC* I, 297).

Ascis o *ascians*, V. *antiscis*

Ascites (o *ascitis*), pres del gr. ἀσκιτης 'hidropesia', deriv. de ἀσκός 'bot'. Altres derivats savis d'aquest mot grec: *asc*, *ascidi*, *ascidioida*, *ascidiasis*; i els compostos *ascidiforme*, *asciger*, *ascogen*, *ascogoni*, *ascolíquens*, *ascomicets*, *ascòspora*.

⁴⁰ ASCLA, 'estella grossa', del ll. vg. *ASCLA* id., reducció fonètica del més antic *ASSŪLA*, que era diminutiu del clàssic *ASSIS* 'post, llata'. □ 1.ª doc.: mj. S. XIII, Rosselló, i en els diccs. de rims del S. XIV; el verb *asclar*, S. xv.

⁴⁵ En les *Lleudes de Perpinyà*, redactades a mitjan S. XIII i copiades el 1295: el dret que s'havia de pagar «de qualibet saumata de lenya que aportetur ab hominibus forensibus: unum troceum vel unam *asclam*» (*RLR* IV, 368). És un mot que ha romàs merament regional durant tota la història de la llengua, de manera que per trobar-ne dades hem d'esperar fins al S. XIX; tanmateix no hi ha dubte que figura en els diccs. de rims de JMarc (390) i L. d'Àversó (212.1): a tots dos el rim *ascla* apareix dos cops seguits, el primer com a substantiu, el segon com a present del verb.¹

Avui és un mot estrany a l'ús barceloní, i d'algunes comarques centrals immediates, també a les Illes,² però fóra d'això ben viu des de Vic cap al NO. i fins molt endins del territori valencià cap al S. (fins